

SCHRICK ISTVÁN

Miért, mikor, merre, hogyan?*Why, When, Where, How?*•
SZERZŐ:SCHRICK ISTVÁN, polgármester, Rácalmás Város Önkormányzata,
polgarmester@racalmas.hu

AUTHOR:

ISTVÁN SCHRICK, Mayor of Rácalmás, polgarmester@racalmas.hu

*„Nem tudom mi a sorsod, de egy dolgot tudok: csak azok lesznek igazán boldogok,
akik keresték és megtalálták, hogyan lehet másokat szolgálni.”**(Albert Schweitzer)*

Amikor e „dolgozat” elkészítésére felkérést kaptam, tartozott a felkéréshez néhány kérdés is, amelyek megválaszolásával talán könnyebb megérteni, hogy miként lehetséges harmincöt éven át folyamatosan helytállni egy település vezetőjeként. S hogy mi volt a motivációm arra, hogy a legutóbbi önkormányzati választáson, hetvenedik életévemben is részt vegyek a megmérettetésen, és megkezdjem a kilencedik polgármesteri ciklusomat? Ha röviden kellene válaszolni, talán úgy fogalmaznék, hogy az „alkotás öröme”, hiszen Rácalmáson az elmúlt években sok olyan megkezdett fejlesztés volt, amelyeket még szerettem volna befejezni. Az alábbiakban megpróbálom kifejtetni gondolataimat a polgármesterségről, a nehézségekről és az elért sikerekről, valamint a közeljövő terveiről.

Mikor választ kellett adnom a saját magamnak feltett kérdésre, hogy elindulok-e a 2024-es önkormányzati választáson is, már majdnem a végére értünk a rácalmási intézményhálózat kiépítésének. De például hiányzik még az idősek otthona, amelyre rettenetes nagy szükség lenne. Nálunk is tipikus a helyzet: a sok ide költözött fiatal mellett ott az idősödő lakosság, sokaknak nincs a közelben hozzá-

tartozója, és ez nagyon nagy gond. Ezt a problémát csak az oldaná meg, ha itt helyben lenne egy ellátó intézmény, mert a környékbeli otthonok mindenütt telítettek, több hónapos, helyenként több éves várólista van. Szóval nagy a nyomás rajtunk és nagyon szeretném, ha ezt a feladatot sikerülne ebben a ciklusban megoldani. Legalább ekkora kihívásnak érzem, hogy – bár van egy gyönyörű sportcsarnokunk –, szabadtéren nincsenek meg a sportolás kulturált lehetőségei. Nagyon sokan futnak, gyalognak a településen, nekünk pedig van egy gyönyörű patak völgyünk, ami szinte kínálja magát futópálya létesítésére. De a Duna-parton sincsenek kialakítva még olyan szabadtéri sportlétesítmények, amelyekhez a csodás természeti környezet adott, viszont az infrastruktúra, az eszközpark még hiányzik. Számítlan ilyen terv, jó ötlet van, amelyek számomra is vonzóak, és ezeket jó lenne még megvalósítani.

Bár nem a rácalmási intézményrendszer része az általános iskola, de ugyanúgy ott is jelen van, odafigyel a működésre és beruházásokat eszközöl az önkormányzat. Hiszen a mi gyerekeink tanulnak ott! Jól látható, hogy a fenntartó tankerületek forráshiánnyal küszködnek, ugyanakkor a hozzánk érkező fiatal családok hozzák a két-három gyermeküket. Az oktatási intézményeink telítettek, ilyen az iskola is, és a tankerületnek ez nagy kihívás. Ezért ahol tudunk, segítünk. A tavalyi évben például padokat vásároltunk, hogy egy új osztálytermet lehessen nyitni, és csaknem 60 millió forinttal finanszíroztuk az iskolaépület nyílászáró-cseréit.

Az is a további munka irányába vitt, hogy relatíve béke van Rácalmásán. Azok a komoly harcok, pártviaskodások, amelyek a rendszerváltást követően jellemezték a településünket, azok a Rácalmási Városvédő és Szépítő Egyesület működésének jótékony hatásaként elültek, elcsendesedtek. Az önkormányzati választásokon a megalakulása, azaz 1994 óta folyamatos és meggyőző eredményességgel szerepel az egyesület, hiszen három évtized során a képviselő-testületbe csak városvédő egyesületi tag jutott be Rácalmásán. Természetesen mindig voltak egyesületen kívüli aspiránsok – pártjelöltek, független jelöltek – de 15 százaléknál többet nem tudtak összegyűjteni a szavazatokból. Tényleges mandátumot csak az szerzett az összes választáson, aki tagja volt a szervezetnek és munkája, önkéntes közösségi tevékenysége révén „megmutatta magát” az egyesületben. Vélhetjük úgy, hogy az általunk delegált, hiteles városvédős jelöltek meggyőző fölénye szinte elvette a kedvét az ellenfeleinknek.

Ha megvizsgáljuk ennek a folyamatos és mondhatni átütő választási sikernek az okait, én úgy vélem, hogy az első önkormányzati ciklusunk volt a „tanulópenz” megfizetésének időszaka. Az 1990-től 1994-ig dolgozó első testületben mindegyik párt képviselője ott ült, és szinte minden egyes testületi ülésen adáz harcok voltak, nehezen tudtunk dűlőre jutni a leglényegtelenebbnek tűnő kérdésekben is. Ez rengeteg energiát felemésztett és nem vezetett sehová, nagyon nehezen születtek meg az ésszerű kompromisszumok. 1994-ben többek között ezért is hoztuk létre – akkor még Faluvédő Egyesület néven – a civil szervezetünket. Itt nálunk teljesen mindegy, hogy valaki istenhívó vagy ateista, vagy milyen politikai meggyőződésű, az volt a cél, hogy hiteles, a településüket szerető, és azért tenni is akaró embereket gyűjtsünk össze az egyesületben. Ez az egyik legnagyobb létszámú civil szervezet a településen, hiszen közel 200 tagja van. Az önkormányzati választásokon való részvétel mellett a nagyrendezvényeink szervezésében éppúgy jeleskednek az egyesület tagjai, mint a település közterületeinek a rendben tartásában, az épített és természeti környezet védelmében, a hagyományörzésben. Ez az egyesület adja immár évtizedek óta – kivétel nélkül – az önkormányzati képviselőket.

Óriási dolog, hogy egy civil szervezet úgy is tud hatékonyan működni, hogy abban egyaránt vannak jobboldali és baloldali szimpatizánsok, de mindenki számára mindig Rácalmás érdeke az első. Több alkalommal is bebizonyosodott, amikor országgyűlési választás volt, és ott nagy többséggel győzött valamelyik párt jelöltje, azt nem követte le az önkormányzati választás eredménye. Rácalmás – bár 2009 óta város – a hétköznapi emberek szintjén egy kistelepülés. Ötezen vagyunk, itt még személyesen ismerik egymást az emberek és nem feltétlenül a pártpolitika mentén hozzák meg a választási döntéseiket, hanem az alapján, amit a tetteinkből érzékelnek, az ígéretekből megvalósulni látnak. Így nincs kétségük a választópolgároknak afelől, hogy ha a képviselő-testület, élén a polgármesterrel, aki nem azonos „színű” a kormánnyal, a települést akkor is a legjobb tudásunk szerint, az ésszerű kompromisszumokat megkötve, a lehetőségeket megragadva fogjuk működtetni és fejleszteni. Csak elismerni tudom a rácalmásiak bölcsességét, akik, miután látták a folyamatos fejlődést, és azt, hogy a felmerülő problémákra azonnal igyekszünk reagálni és a lehetőségekhez képest megoldani azokat, újra és újra ránk szavaztak.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy mindig is igyekeztünk a helyi civil életet motíválni, ösztönözni. Minden évben komoly összeget különítünk el az egyesületek, klubok, baráti körök működésének támogatására, közösségi programjaik finanszírozására. Nem élveznek kizárólagosságot, elsőbbséget a Városvédők. Jó példa erre egy viszonylag újonnan szerveződött, jobboldali értékrendet valló egyesület, amellyel ugyanolyan jó a kapcsolat, és a képviselő-testület minden évben milliókkal támogatja a programjaikat.

Ha már a helyi társadalom kérdéseiről írok, szót kell ejtenem Rácalmás és Kulcs szétválásáról. A ma már önálló Kulcs annak idején Kulcspusztán néven Rácalmás egyik településrésze volt. Főként egy szép Duna-parti üdülőtelep volt, kicsit több, mint ezer lakossal, igazából a fejlődése innen indult. 1994 augusztusában ők kezdeményezték a szétválást. Az akkori népszavazáson mindössze kettő szavazaton múlt az önállósodás jóváhagyása. Akkor ezt a döntést Rácalmás nehezen élte meg, de ma már úgy látom én magam is, hogy egy nagyon jó döntés volt. 1990-től 1994-ig, az első önkormányzati ciklusban a korábbiakban már említett békétlenségnek az egyik fő forrása mindig az a kérdés volt, hogy mi épül Rácalmás és mi épül Kulcsra? Pedig különösen ügyeltünk rá, hogy a fejlesztések, például a gázhálózat kiépítése, szinte ugyanazon a napon induljanak el mindkét településrészen. De valahogyan szinte minden megbeszélendő kérdésnél visszaköszöntek régi, több évtizedes sérelmek, még a rendszerváltás előtti időszakból, és egyszerűen nem tudott zökkenőmentesen működni az önkormányzati munka. Például a tényleg gyönyörű vízparti adottságokkal rendelkező Kulcs az utolsó folyóméterig ragaszkodott a Nagy-Duna partjához. Mi azt mondtuk, hogy rendben van, tudomásul vesszük. Ott húztuk meg a határt, ahol ők akarták, nem mentünk bele parttalan vitákba. A szétválást követően aztán Kulcs is intenzíven elindult a maga fejlődési útján, és Rácalmásra is olyan fejlesztéseket valósítottunk meg, amelyeket közösen nem biztos, hogy sikerült volna. Ilyen volt például a sportcsarnok közel másfél milliárdos beruházása, vagy a Jankovich-kúria turisztikai fejlesztései. Napjainkban abszolút jószomszédi a viszonyunk, egy egészséges rivalizálás persze megvan, de ez inkább pozitívum. Mindössze két kilométer választja el a két települést, és most újra „elindultunk egymás felé”. Az idei év egyik legjelentősebb beruházása ugyanis a Rácalmást és Kulcsot összekötő kerékpárút megépítése lesz.

Visszatekintve az eddigi polgármesteri „pályafutásomra”, érdekes dolog volt belülről átélni az önkormányzati rendszer változását, alakulását az elmúlt harmincnégy év folyamatában. Számomra volt még egy év „előzetes” is, hiszen 1989 augusztusától egy évig tanácselnökként vezettem a falut, mint afféle zöldfülű fiatalember, aki belecöppent a politikába. Amikor 1990-ben első alkalommal megválasztottak polgármesternek, akkor a településnek mindössze egymillió forint volt a kasszájában, tehát teljes volt a pénztelenség. Nem véletlen, hogy egy harmincöt éves „fiatal versenyzőre” bízta a falut, akiért nem túl nagy kár, ha belebukik, mert eléggé reménytelen volt a helyzet. Nem volt személyszállítás, nem volt teljes vízellátás, nem volt gáz és csatornázás sem, az iskola részben egy leromlott, százéves épületszárnyban működött. Mindössze száz kurbliis telefont tudtunk felmutatni. Rácalmás a megyei infrastruktúra-fejlettségi listán az utolsó harmadban volt, ott, ahol az ezer lelkes, elmaradott kistelepülések. Innen kellett fölállni, és innen kellett eredményeket felmutatni. A rendszerváltást követően az 1990-től kezdődő időszak mindemellett a lehetőségek óriási tárháza volt számunkra. Szinte azonnal elkezdődött az általános iskola építése, azonnal megszerveztük a lakossági hulladékgyűjtést. Még 1990-ben megkezdődött a gáz bevezetése, majd 1994-ben a csatornázás is. Közben a crossbar típusú telefonhálózat kiépítésének is nekiálltunk. Az iskola pályázati pénzből épült, de a közműfejlesztésekre lakossági társulásokat hoztunk létre. Minden társulás esetében hetven százalék körüli volt a szervezethez. Tehát minden fejlesztésünkben benne volt úgymond a lakossági áldozatvállalás is mindvégig. Volt így utólag visszanezve is egy hihetetlenül gyönyörű történet, ennél semmi nem jellemzi jobban az akkori lendületet. A gázberuházást követően a gáztársulatnál bennmaradt minden háztartásnak egy akkoriban mintegy másfél havi fizetésnek megfelelő összege. És szinte senki nem kérte vissza, a lakosság bent hagyta a pénzét, hogy abból utat építhessünk. Ez jól mutatja, hogy mennyire érezték az emberek, hogy lendületet vettünk, itt most valami elindult, és jó lenne, ha tovább tudnánk roogni ezen az úton. A következő fontos momentum 1996-ban volt, amikor Németországból kaptunk egy acél katonai hídszerkezetet. Közel százmillió forintból meg is építettük az újnak nem mondható, de stabil és biztonságos hidat a régi, balesetveszélyes fahíd és betonhíd elbontását követően a Kis-Dunán át a Nagy-szigetre. Később sikerült természetvédelmi területté nyilváníthatni a 380 hektáros területet, ami gyakorlatilag megteremtette a rácalmási ökoturizmus fejlesztésének alapjait. Így utólag visszatekintve is igaz a 90-es évek elejére a mottó, hogy „amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra”. Igyekeztünk megragadni minden lehetőséget, de így utólag is sajnálom, hogy még tapasztalatlan, kezdő „versenyző” voltam, mert ha több tapasztalatom, vagy néhány éves gyakorlatom már lett volna, talán még több lehetőséget lehetett volna kihasználni.

A már említett fejlesztésekkel párhuzamosan nagy fába vágtuk a fejszénket: az egyre növekvő betelepülési igények kielégítésére 1998-ban megkezdtük az Ófalu felszabadítását az 1968-as nagy partfalcsúszás óta fennálló építési tilalom alól. Itt meg kell jegyeznem, hogy Rácalmás is hordozza a löszös talajra épült Duna-parti települések közös keresztjét, a partfal-problémát. A partfalcsúszások nálunk is jelentkeztek, de már az első jeleknél reagáltunk rájuk. A partfal megerősítése volt az építési tilalom feloldásának legfőbb kritériuma. Rendkívül komoly és mélyreható hidrológiai kutatásokat, mérnöki feltáró munkát követően készültek el a partfalrekonstrukciós tervek, amelyek megvalósítására több lépcsőben, több mint egymilliárd forintot nyertünk el. A munka több mint egy évtizeden át tartott, olyan

műszaki megoldásokkal erősítettük meg a partfalat, mint a csatornázás teljeskörű megvalósítása, a csapadékvízvezetés, a talajvízszint csökkentése dréncsövezés révén és a partfal megtámasztása. Itt meg kell említenem dr. Hajós Béla nevét, aki az egykori Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium államtitkáráként és vízügyes szakemberként is rengeteget segített nekünk ebben a gigantikus munkában. Mindezek segítségével remélhetőleg hosszú távra stabilizáltuk az Ófalu talajszerkezetét, hiszen napjainkban itt állnak a település szinte legértékesebb ingatlanjai, az egykori vályog halászházak helyén felépült, autentikus stílusú, ízléses, tájba illő családi házak. Világosan látszik szerencsére, hogy a védműrendszerünk jól teljesít. Korábban egy-egy csapadékos tél után szinte együtt mozgott az egész, nyolc-tíz kilométeres partszakasz Kulcs és Dunaújváros között. 2011 tavaszán is történt egy nagyon súlyos partfalmozgás, ami tőlünk északra és délre is jelentős anyagi károkat okozott, lakóházak, nyaralók váltak lakhatatlanná, Rácalmásról viszont egyetlen kárbejelentés sem érkezett. Beigazolódott, hogy a korábbi mérnöki és vízügyes munka kiválóan vizsgázott.

Akár a gazdálkodási kérdésekről beszélünk, akár a partfalstabilizációról, meg kell említenem, hogy pályázatok nélkül a fejlesztéseink töredékét sem tudtuk volna megvalósítani. Elindultunk szinte minden meghirdetett pályázaton, és jelentős összegeket sikerült elnyernünk a PHARE Orpheus pályázatokon, a Regionális Operatív Programban (ROP), a TÁMOP-pályázatokon. A 90-es években bevezettük a helyi építményadót is, amelynek befizetett összege talán eltörpül a pályázatokon elnyert pénzeszegek volumene mellett, azonban a megvalósult beruházások révén jól látható a lakosság számára is, hogy mire költi el az önkormányzat az emberek befizetett adóját.

Ha szakaszokra bontjuk Rácalmás fejlődését, akkor elmondható, hogy a rendszerváltástól az Európai Unióhoz történő csatlakozásig eltelt időszak egy nagyon dinamikus fejlődést mutatott, az alapvető beruházásainkat akkor valósítottuk meg. A források között a 2000-es évek elején már jelentős részt tettek ki az előcsatlakozási pályázattelőkészítő alapoktól elnyerhető pénzek, ezek segítettek át bennünket a nehezebb időszakon. Aztán amikor megnyíltak az uniós források, akkor természetesen azok lehetőségeivel is éltünk. Óriási váltást, és ténylegesen egy új életszakaszt hozott számunkra, amikor 2006-ban Dunaújvárossal közös projekt keretében, de Rácalmás közigazgatási területén megtelepedett a dél-koreai Hankook Tire, a világ egyik legnagyobb gumiabroncsgyártója. A két település szerződésben egyezett meg az adómegosztásról. A gyár 2008-tól már jelentős mértékű építményadót és iparűzési adót fizetett nekünk, ami lehetővé tette a további fejlesztéseket és stabil alapot biztosított a működési kiadásaink tervezéséhez is. Többek között bölcsődét építettünk, óvodát korszerűsítettünk, megépült a sportcsarnok, a Duna-parton a vízisporttelep. Folyamatosan tudtunk pénzt áldozni az intézményeink állagmegővására, eszközfejlesztéseire és ami szintén nem elhanyagolható szempont, kiváló szakembereink megtartására. Szintén nagy változás volt az életünkben 2020-ban a különleges gazdasági övezetek teljesen váratlan bevezetése, amely az egész magyar jogrendszerben nagy hullámokat vetett. Megvoltak nekünk is a magunk félelmei ezügyben, de ezek a félelmek szerencsére később nem igazolódtak be. A képviselő-testület támogatott abban, hogy fogadjuk el a különleges gazdasági övezetben történő működésre kapott ajánlatot, hiszen a semmi vagy az addigi adóbevétel hatvan százaléka között kellett választanunk. A döntéssel sikerült elkerülnünk azt, hogy megtörjön Rácalmás fejlesztési lendülete. A település az elmúlt négy év során is töretlen fejlődést tud felmutatni, a megye pedig korrekt partnernek bizonyult.

Rácalmás kapcsolata a környező településekkel alapvetően mindig jól működött. Én magam is igyekeztem szerepet vállalni minden regionális együttműködésben. Hosszú időn át betöltöttem a kistérségi társulás elnöki tisztségét is, ahol szűkebb pátriánk fejlődéséért próbáltunk munkálkodni. Dunaújvárossal, a „nagy testvérrel” változó Rácalmás kapcsolata. Az utóbbi években a korábbi jó együttműködést beárnyékolta az a tény, hogy Dunaújváros részesedése a Hankook iparüzési adójából a különleges gazdasági övezet létrejöttével megszűnt. Emiatt Dunaújváros be is perelte Rácalmást, és a több évig tartó peres folyamat végére pontot téve a Kúria nem adott helyt a város keresetének, mert Rácalmás kivülálló okokból szűnt meg a korábbi adómegosztási megállapodás, hiszen egy kormányrendelet hozta létre a különleges gazdasági övezetet.

Az utóbbi években mondhatni szorongással fogadtuk az újabb és újabb, önkormányzati hatásköröket szűkítő kormányzati intézkedések hírért, a hatáskörök eltelepítését egyrészt a létrejövő kormányhivatalokba, másrészt a járási központként működő városokba. Rácalmás számára különösen fontos lett volna például, hogy az építésügyi hatósági jogkör helyben maradjon. Hiszen a településen a folyamatos beköltözések miatt nagy számban keletkeztek építési ügyek, így a lakosság helyben intézhette volna ezeket és a kapcsolattartást, információáramlást is megkönnyítette volna az önkormányzat és a lakosság között a helyben történő ügyintézés. Nyilvánvaló, hogy az országban nem minden településnek volt lehetősége kompetens, jól képzett szakemberek foglalkoztatására ezen a szakterületen, de nálunk a humánerőforrás is rendelkezésre állt helyben. Rácalmás folyamatosak a beruházások, az infrastruktúra-fejlesztések, számos védendő műemlékünk van, plusz egy településképi rendelet hatálya alá tartozó Ófalunk, ahol folyamatosak az új építkezések – nyilván sokkal szerencsésebb lett volna, ha saját jogkörben marad az építésügy. A településképi véleményezés egy meglehetősen „vékony” jogkör, sajnos, látjuk is az eredményt az Ófaluban jónéhány oda nem illő épület képében. Főépítésünkkel, a Makovecz-tanítvány, Ybl-díjas Zsigmond Lászlóval 1990 óta együtt dolgozunk, a középületeink java része az ő keze nyomát őrzi. Próbáljuk a jelenlegi jogszabályi környezetben is megőrizni a létrehozott értékeinket és megtartani a település vonzerejét.

A közigazgatás működtetésében a jelenlegi korány az úgynevezett francia modellel szimpatizál, ahol a közigazgatás meglehetősen hierarchizált és központosított. Jómagam inkább a német modell híve lennék, ami decentralizált és nagyobb regionális önállóságot enged. Ez persze egy általános elv, és ami Rácalmást illeti, számunkra nem az országos nagypolitika, hanem annak helyi hatása a fontos. Most, hogy újabb változás lépett életbe az önkormányzati finanszírozásban – hiszen 2024 végén megszűnt a különleges gazdasági övezetek intézménye – az iparüzési adóbevételek egy térségi, közös „nagy kalapba” kerülnek. Azt tartanám igazságosnak, ha ezek a bevételek azokra a településekre jutnának vissza, amelyek a munkaerőt biztosítják ezekhez a gyárakhoz, mellesleg elszenvedik a gyárak környezeti hatásait is. Most éppen azokat a heteket éljük, amikor az új finanszírozási rendszer részleteit még nem látjuk teljesen, csak reménykedni tudunk, hogy az életünk legalább a korábbi időszakhoz hasonlatos lesz. Azt viszont nem kis aggodalommal figyeljük, hogy a szolidaritási hozzájárulásnak nevezett adónem volumene dinamikusan növekszik, és nem tudni, hogy ez hosszútávon is a felzárkóztatásra szoruló települések fejlődését szolgálja-e majd. Rácalmás mindenestre továbbra is a fejlődés útján szeretne haladni, és őszintén remélem, hogy ehhez a jelenlegi önkormányzati ciklusban még hozzá tudok tenni valamit.